

Muévete por la igualdad.
Es de justicia.

**Pla de formació d'agents socials en
Educació per a la Igualtat de Gènere i el Desenvolupament**

Pla de formació d'agents socials

en Educació per a la Igualtat de

Gènere i el Desenvolupament

Aquest pla es desenvolupa en el marc de la campanya **“Mou-te per la Igualtat. És de Justícia”**, finançada per l’AECI i executada per Ajuda en Acció, Entreculturas i InteRed, que vol sensibilitzar sobre la importància del paper que juguen les dones en l’avanç de les societats i la igualtat de gènere com a factor clau en el desenvolupament. Aquesta campanya està orientada a l’articulació dels principals actors de la cooperació per a l’elaboració d’una agenda que promogui el compliment de les metes de Beijing i Objectius del Mil·lenni.

Índex

1. Context i justificació del pla de formació.
2. Destinataris de la formació.
3. Objectiu general i objectius específics.
4. Organització i metodologia.
5. Identificació de continguts.
6. Accions formatives.
7. Xerrades–col·loqui.
8. Recursos materials, humans i pedagògics necessaris.
9. Recursos econòmics.
10. Avaluació.

1. Contextualització i justificació del pla de formació.

La situació de les dones és molt diferent d'uns països a uns altres, malgrat que tenen un denominador comú: **a cap país del món les dones tenen els mateixos drets i oportunitats que els homes**, la qual cosa les impedeix participar en igualtat de condicions en tots els àmbits de la vida.

Malgrat els canvis i esforços realitzats, continuen existint grans desigualtats entre homes i dones, que es manifesten de diferents formes:

- El 70 % de la població que viu en la pobresa són dones.
- Dos terços de la població adulta analfabeta són dones.
- Més de 500.000 dones moren anualment en el món per causes relacionades amb l'embaràs i el part.
- Aproximadament, una de cada tres dones i nenes en tot el món han sofert violència física o sexual al llarg de la seva vida.
- La immigració femenina ha crescut en els últims deu anys un 74%, enfront del 22% que ha augmentat la masculina. La jornada laboral de les dones immigrants és un 37% més llarga que la de les espanyoles.

No obstant això, juntament amb les xifres que donen mesura a la injustícia, en trobem moltes d'altres que ens parlen de la **decisiva aportació de les dones al desenvolupament de les seves societats**. Elles produeixen entre el 60% i el 80% dels aliments en els països empobrits i la meitat a nivell mundial, i la seva contribució en feines no remunerades suposaria en valor monetari l'equivalent a un 25%-30% del Producte Interior Brut mundial. Les dones han protagonitzat, i ho continuen fent, múltiples moviments en defensa dels Drets Humans, per la fi dels conflictes armats, la consolidació de la pau i la defensa del medi ambient, i són les que s'ocupen d'atendre a membres de la família malalts o que no poden valer-se per si mateixos, tasques que són absolutament necessàries per garantir el funcionament dels sistemes de salut moderns.

Aquesta situació és conseqüència dels condicionaments de **gènere** - els rols i estereotips que les societats assignen a les dones i als homes per pertànyer a un sexe o altre - que condicionen la vida d'homes i de dones, limitant la seva llibertat, impeding el desenvolupament ple de les seves capacitats, tant personals com professionals.

Per recórrer el llarg camí que resta fins arribar a la igualtat real entre dones i homes, necessitem treballar per assolir un apoderament de les dones, desaprendre els mandats del gènere, repensar els valors i actituds que impregnen les cultures i la vida de les persones que contribueixen a la desigualtat entre sexes... D'aquí la importància de l'educació com a eina de canvi social.

L'educació és part essencial per a la transmissió dels rols i estereotips de gènere, el que fa que es converteixi en imprescindible treballar en l'educació per la igualtat i abordar el sexisme. També l'educació no formal, com a procés d'aprenentatge que té una àmplia i diversa metodologia de treball, ha d'incorporar, d'igual manera que l'educació formal, un plantejament crític i transformador dels models psico-socials-culturals tradicionals.

Però eliminar el sexisme no és responsabilitat única dels àmbits educatius, sinó que ha de tractar-se des de tots els altres: família, mitjans de comunicació, institucions polítiques; per això aquest projecte té com a objectiu que diferents agents socialitzadors es capacitin i treballin per una societat més igualitària. Aquests agents han de tenir consciència de la tremenda desigualtat que existeix entre dones i homes, perquè puguin emmarcar el treball que ocupen dintre del moviment mundial per la igualtat d'oportunitats i, des d'una perspectiva més personal, puguin realitzar un qüestionament de la seva pròpia pràctica, superar la sistemàtica assignació de rols en funció del sexe i reforçar aquells valors que orienten cap al lliure desenvolupament de les capacitats i potencialitats.

A Espanya s'han donat importants passos per assolir la igualtat real entre homes i dones:

- La **Llei Integral contra la Violència de Gènere** esmenta la "*necessitat d'articular mesures de sensibilització i prevenció en l'àmbit educatiu*".

- La **Llei orgànica per a la igualtat efectiva de dones i homes** té com a objectiu fer efectiu el dret d'igualtat de tracte i oportunitats entre dones i homes, mitjançant l'eliminació de la discriminació de la dona.

És de destacar com a novetat d'aquesta llei la consideració de la dimensió de la transversalitat de la igualtat. Com a conseqüència de la seva promulgació, es modificaran importants lleis en matèria d'educació i cultura. Per exemple, en relació al sistema educatiu, aquest ha d'incloure en els seus fins (currículums):

- o L'educació en la igualtat de drets i oportunitats entre dones i homes.
- o L'eliminació dels obstacles que dificulten la igualtat efectiva entre dones i homes.
- o Evitar els comportaments sexistes, els estereotips socials associats, etc.
- o Projectes i programes dirigits a fomentar la coeducació.
- o Reconeixement de les dones en la Història.
- o Igualtat i mitjans de comunicació.
- o Igualtat de tracte i oportunitats en l'àmbit laboral.

Per a la incorporació de la perspectiva de gènere en tots els àmbits i en concret en l'àmbit de l'educació no formal és necessària una formació i sensibilització dels agents socials, una adquisició de coneixements i tècniques necessàries que els habilitin per a la consecució d'aquests objectius i lleis, per a una real igualtat d'oportunitats per a homes i dones.

2. Destinataris de la formació.

Aquest pla de formació està dirigit a un ampli ventall d'agents socials dedicats a l'educació social, l'educació en el temps lliure, la mediació social... i tot el voluntariat d'ONGs de desenvolupament o d'intervenció social.

Però aquests col·lectius formen, al seu torn, grups molt heterogenis de persones quant a nacionalitat, edat, sexe, formació acadèmica, titulació específica adquirida per exercir la seva feina, així com la seva formació i consciència de gènere.

- **Monitors/es i coordinadors/es de Temps Lliure:** Desenvolupen projectes educatius en el si d'associacions infantils i juvenils, institucions públiques, empreses d'educació alternativa i oci, grups Scouts... Els seus principals àmbits de treball són ludoteques, granges-escoles, campaments d'estiu, suport i animació a centres escolars i culturals, espais d'oci alternatiu per a joves...Cada comunitat autònoma regula els continguts de formació per a l'obtenció dels títols oficials de Monitor de Temps Lliure i Coordinador de Temps Lliure, encara que posteriorment recau en les Escoles de Temps Lliure reconegudes la tasca d'oferir les accions de formació. L'educació per a la igualtat de gènere no és un contingut obligat per la qual cosa no sol oferir-se, i quan s'aborda se li dedica un màxim de 8hs, de 150 i 250hs mínimes obligatòries respectivament.
- **Educadors/es socials:** Desenvolupen projectes d'intervenció socioeducativa en l'àmbit local per al desenvolupament comunitari, la inclusió i la transformació social. La major part dels educadors i educadores socials són diplomats en Educació Social per alguna de les múltiples facultats d'educació que ofereixen aquesta formació. Només en alguns programes s'hi inclou alguna assignatura relacionada amb l'educació per a la igualtat de gènere, i sempre de manera optativa. Posteriorment, el col·lectiu troba ofertes de formació a través de col·legis i associacions professionals i altres institucions públiques o privades dedicades a l'educació no formal i a l'animació sociocultural.
- **Mediadors/es socials:** Treballen principalment en l'àmbit local, en associacions de veïns, organitzacions i associacions de dones, d'immigrants, etc., així com en serveis públics específics de mediació. Intervenien amb persones nacionals i immigrants i associacions en diferents àmbits i tipus i per a això necessiten un ampli coneixement de la realitat social de les persones amb les quals treballen, especialment de la realitat dels immigrants. Entre els/les mediadors/es hi ha diferents nacionalitats, experiències laborals, així com formació acadèmica i específicament en mediació, donat que alguns adquireixen el títol de mediador a través de postgraus universitaris i uns altres a través d'escoles municipals que imparteixen cursos de durada i profunditat diversa. La formació que s'imparteix en gènere és incipient i molts no solen tenir una formació profunda sobre la realitat de les dones immigrants.
- **Voluntariat social i d'ONGs de desenvolupament:** El voluntariat és un col·lectiu extremadament variat tant per la feina que realitza (atenció directa a col·lectius en risc social, acompanyament de gent gran i malalts, tasques administratives, animació sociocultural, educació en el temps lliure...), com per la naturalesa de les organitzacions en les quals es troba (associacions, fundacions, organismes públics... de grandàries molt diferents) o per les seves característiques personals, encara que és majoritari el voluntariat juvenil i el de majors de 65. Habitualment no necessiten cap formació per començar a realitzar la seva feina però disposen d'una oferta cada vegada més gran per part de les administracions per formar-se o especialitzar-se en les seves funcions.

3. Objectiu general i objectius específics per col·lectiu destinatari.

La **finalitat** d'aquest pla és la de:

- promoure una educació no sexista, que
- faci visible la importància de l'equitat de gènere en el desenvolupament i que
- enforteixi les capacitats de participació de les organitzacions socials i institucions educatives.

Objectiu General d'Aprenentatge:

Desenvolupar les capacitats necessàries per promoure, des de l'educació no formal i altres àmbits de la intervenció social, la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible.

Objectius específics d'aprenentatge:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Sensibilitzar-se i capacitar-se sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcioni valors d'igualtat i superi la discriminació per raons de sexe.
- Ser capaç de promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais d'intervenció social.
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Ser capaç de promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per arribar a un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i el seu grau de compliment.

4. Identificació de continguts.

Continguts conceptuals:

- El sistema sexe/gènere. Desigualtats de gènere: androcentrisme.
- Rols i estereotips de gènere.
- Feminisme: teoria i pràctica.
- Llei d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes.
- La coeducació com a educació en el valor de la igualtat.
- El currículum i la transmissió de valors des d'una perspectiva de gènere.
- Les dones en el món: diferents manifestacions d'un mateix fenomen.
- La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament. L'aportació de les dones al desenvolupament.
- Gènere i interculturalitat.
- Per què Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones. Mainstreaming i apoderament.
- Participació política i lideratge de les dones.

Continguts procedimentals:

- Anàlisi de la realitat amb enfocament de gènere.
- Estudi del tractament diferenciat de dones i homes en els mitjans de comunicació: cinema, cançons, publicitat, etc.
- Trobar les diferències de gènere quant a la participació de dones i homes en les activitats del Temps Lliure i en el moviment associatiu.
- Incorporació de pautes no sexista en la realitat quotidiana: ús de llenguatge no sexista.
- Analitzar i desaprendre els estereotips relatius a dones i homes d'altres contextos socials, culturals i econòmics.
- Diferenciació de condició i posició de gènere.
- Anàlisi crítica, elaboració i ús de missatges i imatges sobre dones i homes del món i la seva participació en el desenvolupament.

Continguts actitudinals:

- Apreciació de la igualtat de gènere com una qüestió de drets humans.
- Desenvolupament d'una actitud crítica i autocrítica: qüestionament del que hem après sobre la nostra identitat com a dones i homes.
- Compromís d'incorporar una perspectiva de gènere a la nostra feina i a totes les facetes de la vida.
- Adquirir actituds i comportaments que promoguin l'educació de gènere.
- Valoració i respecte de la diversitat en els estereotips i relacions de gènere en el món.

5 . Organització i metodologia.

Les accions formatives tindran una durada d'entre 8 i 24 hores distribuïdes en sessions de 3 a 4 hores. El nombre màxim de participants en la formació serà de 25 i el mínim de 8. Així mateix, es preveu la realització de sessions de menor durada, 2-3 hores, sobre temàtiques més específiques i amb una metodologia de xerrada-col·loqui.

La metodologia que proposem pretén potenciar al màxim les capacitats de les persones participants conjuminant treball individual i treball en equip, perquè s'afavoreixi així tant la introspecció com l'intercanvi d'idees i el consens.

Com a punt de partida, plantejem una metodologia amb les següents característiques:

- **Participativa i oberta:** Les persones receptores han de constituir-se en el nucli de la formació, plantejant-se els diferents temes de tal manera que es generi un intercanvi d'informació i punts de vista entre formadors/es i participants. És preferible evitar la conferència.
- **Activa, pràctica:** Aprendre fent. A més, si donem un enfocament lúdic a les activitats, ens ajudarà a fixar els coneixements apresos.
- **Motivadora i vivencial:** Per connectar amb les necessitats i interessos de les i els participants i responent a aquests, la qual cosa considerem essencial per aconseguir aprenentatges significatius.

Quan es donin les condicions necessàries s'afavorirà la utilització de la metodologia socioafectiva, en la qual es parteix de les vivències per facilitar la transformació personal i afavorir l'acció.

- **Sentir:** Aprenentatge en la pròpia pell, utilització de tècniques que permeten aflorar sentiments i actituds profundes.
- **Pensar:** Quan les persones visquin una situació hem de passar a l'anàlisi, a la capacitat de descriure el que s'ha experimentat, i llavors aportar dades, conceptes, teories que, en estar sensibilitzats i sensibilitzades, seran debatudes i integrades.
- **Actuar:** Volem fomentar que es desenvolupin actituds crítiques i transformadores; que se senti la necessitat de transmetre i educar des de la igualtat d'oportunitats.

6 . Accions formatives proposades.

I. Sessions d'enfocament de gènere en la mediació social

(2 sessions de 4h en cursos de formació de mediadors/es)

Objectiu general:

Desenvolupar les capacitats necessàries per incorporar la perspectiva de gènere en la mediació social.

Objectius específics:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Analitzar la realitat en la qual s'intervé amb perspectiva de gènere per poder diferenciar necessitats i interessos d'homes i dones.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais d'intervenció social.

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere: laborals, escolars, espai públic, privat i domèstic...

2ª Sessió: Gènere i interculturalitat. Apoderament i Drets de les dones. La llei d'Igualtat d'Oportunitats entre homes i dones.

II. Curs d'enfocament de gènere en l'acció voluntària

(3-5 sessions de 4h)

Objectiu general:

Desenvolupar les capacitats i actituds necessàries per realitzar una intervenció social que contempli i promogui la igualtat de gènere.

Objectius específics:

- o Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- o Sensibilitzar i capacitar les persones voluntàries sobre la necessitat d'analitzar les diferents necessitats i interessos dels homes i dones destinataris de la intervenció social.
- o Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais de voluntariat.

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere: laborals, escolars, espai públic, privat i domèstic...

2ª Sessió: Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat... Anàlisi de la transmissió d'estereotips i rols de gènere en la intervenció social.

3ª Sessió: La igualtat de gènere dintre de les organitzacions. Anàlisi de les nostres organitzacions des de la perspectiva de gènere. Propostes de millora.

III. Sessions d'educació per a la igualtat de gènere en el temps lliure

(2 sessions de 4h en cursos de formació reconeguts per les CCAA).

Objectiu general:

Desenvolupar les capacitats necessàries per promoure la igualtat de gènere com a factor clau del desenvolupament humà i sostenible en l'educació en el TLL.

Objectiu específics:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Sensibilitzar i capacitar els agents socials sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcioni valors d'igualtat i superi la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais d'intervenció social.

Continguts:

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere: Rols i estereotips de gènere. Desigualtats de gènere. Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat, oci...

2ª Sessió: Educació per a la igualtat en el temps lliure. Elaboració de propostes didàctiques per treballar la igualtat de gènere en l'àmbit no formal.

IV. Curs d'educació per a la igualtat de gènere en el temps lliure

(4-6 sessions de 4 h)

Objectiu general:

Desenvolupar les capacitats i actituds necessàries per educar en el Temps Lliure amb i per la igualtat de gènere.

Objectius específics d'aprenentatge:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Sensibilitzar i capacitar els educadors/es no formals sobre la necessitat d'una educació no sexista que proporcioni valors d'igualtat i superi la discriminació per raons de sexe.
- Promoure la transformació de les relacions de gènere en el procés de socialització que es porta a terme en els espais educatius no formals.

Continguts:

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere: laborals, escolars, espai públic, privat i domèstic...

2ª Sessió: Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat... Anàlisi de les diferències educatives entre homes i dones: ús d'espais.

3ª Sessió: El currículum ocult i la transmissió de valors des d'una perspectiva de

gènere. La coeducació com a educació en el valor de la igualtat.

4ª Sessió: Educació en el Temps Lliure per a la Igualtat de gènere. Elaboració de propostes didàctiques per treballar la igualtat de gènere en l'àmbit no formal.

V . Curs d'educació per al desenvolupament i la igualtat de gènere en el TLL (4-6 sessions de 4h)

Objectiu general:

Desenvolupar les capacitats i actituds necessàries per incorporar la igualtat de gènere a l'Educació per al Desenvolupament en l'àmbit no formal.

Objectius específics:

- Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- Ser capaç de sensibilitzar sobre la situació de les dones i les relacions de gènere en el món.
- Promoure la igualtat de gènere com a element imprescindible per arribar a un desenvolupament humà sostenible.
- Conèixer la plataforma d'acció de Beijing i mobilitzar-se per contribuir al seu compliment.

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Les dones en el món: diferents manifestacions d'un mateix fenomen. L'aportació de les dones al desenvolupament: migracions, participació política, cura d'altres persones.

2ª Sessió: La relació entre la igualtat de gènere i el desenvolupament. Per què els ODM i Beijing? Avanços i retrocessos en el respecte dels drets humans de les dones.

3ª Sessió: Gènere i interculturalitat. Elaboració i ús de missatges i imatges sobre les dones i homes del món i la seva participació en el desenvolupament.

4ª Sessió: Passar a l'acció: mobilització a favor de la igualtat. Elaboració de propostes didàctiques per treballar la igualtat de gènere en el desenvolupament en l'àmbit no formal.

VI. Taller per a incorporació de la perspectiva de gènere a la formació (3 sessions de 4h)

Objectiu general:

Incorporar la perspectiva de gènere a la formació i als/a les formadors/es.

Objectius específics:

- o Identificar les desigualtats de gènere en diferents àmbits: família, escola, feina...
- o Analitzar les pràctiques habituals de formació des de la perspectiva de gènere i identificar les possible transmissió dels rols i estereotips de gènere des del currículum ocult.
- o Elaborar propostes d'incorporació de l'enfocament de gènere a la formació de

formadors/es.

1ª Sessió: El sistema sexe/gènere. Rols i estereotips de gènere. Sexisme i androcentrisme. Desigualtats de gènere: laborals, escolars, espai públic, privat i domèstic...

2ª Sessió: Procés de socialització i construcció de la identitat de gènere: família, mitjans de comunicació, llenguatge, publicitat... Anàlisi de la transmissió d'estereotips i rols de gènere en la formació.

3ª Sessió: Incorporació de l'enfocament de gènere a les accions de formació. Elaboració de propostes.

7. Xerrades-col·loqui sobre temàtiques específiques.

Tenint en compte la dificultat dels col·lectius destinataris del pla de formació per a la realització d'accions formatives de llarga durada, es preveu la realització de xerrades-col·loqui d'1 a 3 hores en els quals s'abordin temes concrets de manera més específica.

Sense perjudici que el contingut d'aquestes xerrades-col·loqui pugui ser proposat dintre dels continguts que es preveu treballar en el pla de formació, algunes propostes podrien ser:

- Educar dones i homes per la igualtat des del temps lliure.
 - Igualtat de gènere i desenvolupament: una relació necessària.
 - La perspectiva de gènere en les accions de desenvolupament.
 - Educació per al desenvolupament amb perspectiva de gènere.
 - Missatges i imatges en sensibilització social des de la perspectiva de gènere.
 - Voluntariat per a la igualtat de gènere.
- (La perspectiva de gènere a l'acció voluntària de qualsevol índole.)
- Interculturalitat i gènere.
 - Formació amb perspectiva de gènere...

8. Recursos pedagògics, humans i materials necessaris.

Recursos pedagògics:

Els materials didàctics de suport de la campanya es podran utilitzar per aprofundir en els continguts i com a guia per a activitats proposades. També hi haurà referències a materials audiovisuals que poden servir de suport a les sessions.

Recursos humans:

La formació serà impartida per especialistes en educació per a la igualtat de gènere de l'àmbit local en el qual es realitzi la formació o desplaçats des de Madrid.

Recursos tècnics i materials necessaris:

Ordinador portàtil, canó-projector i DVD. Papelògrafs i retoladors.

Aula àmplia amb mobiliari mòbil per poder ser retirat si és necessari.

9. Recursos econòmics.

Les organitzacions InteRed, Entreculturas i Ajuda en Acció compten amb el suport econòmic de l'Agència Espanyola de Cooperació per a l'execució d'aquest pla de formació. Així mateix, es comprometen a aportar els seus recursos i experiència, especialment pel que concerneix la coordinació i seguiment de les accions formatives.

10. Mètode d'avaluació

Es pretén fer de l'avaluació un procés constant que permeti enriquir i adaptar el pla de formació des del seu disseny fins a la seva finalització i en tota la seva execució. Els aspectes a avaluar seran, fonamentalment, l'assoliment d'objectius, la selecció i tractament dels continguts, la metodologia emprada, els/les formadors/es seleccionats/des, els recursos emprats, la coordinació i organització del curs, el grup i cadascun dels/de les participants de manera individual.

En finalitzar cadascuna de les accions formatives, es realitzarà una avaluació individual i col·lectiva per part de tots els participants, així com per l'equip de coordinació del curs, i es redactarà un informe-memòria de l'experiència.

Les persones que hagin participat en el 80% de les hores de formació realitzades i hagin realitzat, en els casos que així es proposi, una pràctica associada als continguts, rebran un certificat amb el suport de la institució en la qual s'hagi emmarcat l'acció formativa.